

Bescherming van culturele goederen en plaatsen van eredienst

Pilootdepartement: Kancelarij van de Eerste Minister

Werkdocument 27

I. TOE TE PASSEN BEPALINGEN

A. Rechtsgrond

1. Internationaal Recht

- a) Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van internationale gewapende conflicten van 10 juni 1977 (G.P.I - 53).
- b) Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten van 10 juni 1977 (G.P.II - 16).
- c) Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict (H.CP), Uitvoeringsreglement (H.CP.R), Slotakte en Resoluties; Protocol I inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict (H.CP.P. I).
- d) Verdrag van 16 november 1972 inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld.
- e) Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof aangenomen te Rome op 17 juli 1998
- f) Protocol II betreffende het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, van 26 maart 1999 (H.CP.P. II).

2. Nationaal recht

- a) Wet van 16 april 1986 houdende aanneming van het Aanvullend Protocol I en het Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève (*Belgisch Staatsblad* van 7 november 1986).
- b) Wet van 10 augustus 1960 houdende aanneming van het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 en van de bijgevoegde Akten bij dat Verdrag (*Belgisch Staatsblad* van 16-17 november 1960).

België heeft op 16 september 1960 het Verdrag van 's Gravenhage en de bijgevoegde Akten bij dat Verdrag geratificeerd. Deze internationale Akten zijn in België in werking getreden op 16 december 1960.

- c) Wet van 5 augustus 2003 (*Belgisch Staatsblad* van 7 augustus 2003) betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht.
- d) België heeft op 17 mei 1999 Protocol II betreffende het Verdrag van 's Gravenhage inzake de bescherming van culturele goederen van 26 maart 1999 ondertekend. Ons land heeft dit protocol nog niet geratificeerd. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft wel al zijn goedkeuring verleend.

De Franse Gemeenschap heeft haar goedkeuring verleend bij decreet van 12 mei 2004, en het Waalse Gewest bij decreet van 27 mei 2004 (*Belgisch Staatsblad* van 16 juli 2004)

Er wordt nog gewacht op de goedkeuring van de Vlaamse en Duitstalige Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

Naar aanleiding van de 28ste Internationale Conferentie van het Rode Kruis, heeft de Belgische Regering de verbintenis (P144) aangegaan om « Protocol II betreffende het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict zo spoedig mogelijk ter ratificatie voor te leggen (H.CP.P.II) ».

B. Analyse van de te nemen maatregelen

1. Analyse van de Aanvullende Protocollen bij de Verdragen van Genève – Specifieke verbodsbepalingen opgenomen in artikel 53 van Protocol I en in artikel 16 van Protocol II.

Artikel 53 van Protocol I (G.P.I-53) bevat drie verbodsbepalingen die zowel van toepassing zijn op culturele goederen als op plaatsen van eredienst:

"[...] is het verboden:

- a) *vijandelijke handelingen te verrichten, gericht tegen de historische monumenten, de kunstwerken of plaatsen van eredienst die het cultureel of geestelijk erfgoed van de volkeren vormen;*
- b) *dergelijke goederen te gebruiken ter ondersteuning van de militaire inspanningen;*
- c) *represailles tegen dergelijke goederen te nemen".*

Dit artikel verwijst eveneens naar de bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict en naar andere relevante internationale Akten:

« Onverminderd de bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict en van andere op deze bescherming betrekking hebbende internationale akten,[...] »

Artikel 16 van Protocol II (G.P.II-16) bevat de twee eerste verbodsbepalingen van artikel 53 van Protocol I en verwijst eveneens naar het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954: « *Onverminderd de bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van gewapend conflict is het verboden vijandelijke handelingen te verrichten, gericht tegen de historische monumenten, de kunstwerken of de plaatsen van erediens, die het cultureel of geestelijke erfgoed van de volkeren vormen en deze te gebruiken ter ondersteuning van het militaire optreden.* ».

Het komt er dus hoofdzakelijk op neer zich te onthouden van vijandelijke handelingen tegen culturele goederen en ze niet te gebruiken ter ondersteuning van het militaire optreden of als doelwit van represailles (G.P.I-85/ 4).

Uit artikel 53 van Protocol I (G.P.I-53) en artikel 16 van Protocol II (G.P.II-16) blijkt als dusdanig niet dat andere bijzondere uitvoeringsmaatregelen vereist zijn dan die welke:

- enerzijds voortvloeien uit de verplichting tot verspreiding (G.P.I-83); cf. werkdocument nr. 4 - "Verspreiding van de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen".
- en anderzijds betrekking hebben op de uitwerking en eerbiediging van voorschriften inzake de leiding van het militaire optreden (G.P.I- 48, 57 & 58).

Er dient overigens te worden opgemerkt dat artikel 53 niet voorkomt in de – weliswaar indicatieve – lijst van uitvoeringsmaatregelen opgesteld door het ICRK (cf. werkdocument nr. 1-"Nationale uitvoeringsmaatregelen van de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen").

Deze maatregelen moeten worden genomen door de militaire en burgerlijke overheden die in tijden van gewapend conflict verantwoordelijkheid dragen voor de toepassing van de Aanvullende Protocollen (G.P.I en G.P.II).

De Aanvullende Protocollen zijn derhalve niet van toepassing op de identificatie, de telling, de aanduiding, de inventarisatie en de registratie van de culturele goederen, het gebruik van deskundig personeel en, meer in het algemeen, op alles wat met de beveiligings- en veiligheidsmaatregelen verband houdt. Wat deze verschillende punten betreft waarvoor uitvoeringsmaatregelen nodig kunnen zijn, dient te worden verwezen naar het Verdrag van 's Gravenhage en het Uitvoeringsreglement ervan .

2. Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 en het Uitvoeringsreglement ervan

a) Voorafgaande beschouwing

Wat de resoluties betreft zoals goedgekeurd door de Diplomatieke Conferentie die de Aanvullende Protocollen aannam, moet worden opgemerkt dat resolutie 20 van 7 juni 1977 betrekking heeft op de bescherming van culturele goederen. Zij herinnert aan het belang van het Verdrag van 1954, beklemtoont dat artikel 53 van Protocol I (G.P.I) geen afbreuk doet aan de toepassing van dit Verdrag en verzoekt tenslotte de Staten die nog niet tot de Verdragsluitende Partijen behoren om toe te treden tot dit Verdrag.

In de eerste plaats rijst de vraag of de ICHR die zich inderdaad moet wijden aan het onderzoek van de verbodsbepalingen van artikel 53 van Protocol I (G.P.I) en van artikel 16 van Protocol II (G.P.II), ook de bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage en de Protocollen bij dit Verdrag moet bestuderen.

De ICHR heeft deze vraag onderzocht en ze positief beantwoord in de eerste, in 1988, goedgekeurde versie van dit werkdocument.

De ICHR was evenwel van mening dat voor haar optreden in dit verband bepaalde beperkingen gelden:

- (1) die voortvloeien uit het mandaat zelf van deze Commissie. Haar opdracht bestaat erin de uitvoeringsmaatregelen te bestuderen van de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen bij deze Verdragen.
- (2) die voortvloeien uit de samenstelling zelf van de ICHR waarin toen noch de Gemeenschappen, noch de Gewesten officieel en permanent vertegenwoordigd waren. De Gemeenschappen zijn immers bevoegd voor culturele aangelegenheden, met name de schone kunsten, het cultureel erfgoed, de musea en de andere cultureel - wetenschappelijke instellingen, met uitzondering van de monumenten en landschappen, alsook voor de bibliotheken (cf. artikel 4, 3°, 4° en 5° van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen). De Gewesten zijn bevoegd voor de monumenten en de landschappen (artikel 6, § 1, I, 7°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen).

Op grond van haar mandaat, zoals herzien en aangevuld bij beslissing van de Ministerraad van 23 december 1994, kan de ICHR vandaag evenwel de rol vervullen van adviesorgaan van de Regering op het gebied van internationaal humanitair recht en de Gemeenschappen en Gewesten verzoeken zich in de Commissie te laten vertegenwoordigen en aan haar werkzaamheden deel te nemen (cf. werkdocument nr. 1 - "Nationale uitvoeringsmaatregelen van de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen"). De rol van de ICHR als adviesorgaan van de Regering, meer bepaald op het gebied van de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, werd door de Eerste Minister bevestigd in een brief van 4 mei 1998 en haar mandaat werd officieel bekrachtigd bij het koninklijke besluit van 6 december 2000.

b) Het Verdrag van 1954

(1) Voorafgaande opmerking

Zoals de ICHR reeds in de eerste, in 1988, goedgekeurde versie van dit werkdocument heeft beslist, ligt het niet in de bedoeling om deze verschillende internationale akten artikelsgewijs en uitvoerig te bestuderen, maar wel om de aandacht te vestigen op de belangrijkste bepalingen die tot uitvoeringsmaatregelen zouden moeten leiden.

Het verdient vermelding dat de Raad van State in zijn advies over het wetsontwerp dat de wet van 10 augustus 1960 houdende aanneming van het Verdrag en van de bijgevoegde Akten werd, heeft beklemtoond dat de ratificatie van deze internationale akten gepaard moet gaan met interne uitvoeringsmaatregelen en meer bepaald met de aanvulling van de nationale wetgeving (cf. Parl. St., Kamer van Volksvertegenwoordigers, 1959-1960, 11 februari 1960, nr. 433/1). Het is overigens op voorstel van de Raad van State dat in de goedkeuringswet een artikel 2 werd opgenomen dat de

Koning ertoe machtigt om alle maatregelen te nemen die voor de uitvoering van de goedgekeurde internationale akten vereist zijn.

(2) Analyse van de te nemen maatregelen

De preambule van het Verdrag bepaalt dat de bescherming van culturele goederen reeds in vredetijd moet worden geregeld via nationale en internationale maatregelen.

- ◆ De artikelen 2, 3 en 4 hebben betrekking op de bescherming van de culturele goederen die maatregelen impliceren met het oog op:
  - de beveiliging van de culturele goederen.
De Verdragsluitende Partijen moeten reeds in vredetijd de nodige maatregelen nemen met het oog op de beveiliging van de cultureel goederen die zich op hun grondgebied bevinden. Ze dienen de maatregelen te nemen die zij gepast achten. Het Verdrag zelf bepaalt immers niet welke vorm de beveiliging moet aannemen.
  - de beveiliging en eerbiediging van de culturele goederen:
    - de culturele goederen identificeren en inventariseren, ze de nodige bescherming verlenen, tegelijk met het kenteken de officiële machtiging aanbrengen op de goederen met het oog op de identificatie ervan;
    - kaarten opstellen om de culturele goederen te kunnen situeren (dergelijke kaarten bestaan bijvoorbeeld in Zwitserland);
    - schuilkelders bouwen met het oog op de bescherming van roerende culturele goederen, ervoor zorgen dat er schuilplaatsen zijn voor culturele goederen;
    - de bescherming van de onroerende culturele goederen plannen, met name de nodige maatregelen treffen tegen instorting, tegen brand.
  - de eerbiediging van de culturele goederen:
    - gedragsregels uitwerken voor militaire operaties met het oog op de eerbiediging van de culturele goederen door de strijdkrachten. Hierbij wordt bepaald dat de strijdkrachten deze goederen niet mogen gebruiken voor doeleinden welke ze aan vernietiging of beschadiging kunnen blootstellen in geval van een gewapend conflict en dat ze zich moeten onthouden van tegen deze goederen gerichte vijandelijke handelingen;
    - maatregelen treffen met het oog op de uitvoering van de voorschriften vervat in artikel 58 van het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève (G.P.I-58) die tot doel hebben te vermijden dat militaire doelwitten in de nabijheid van culturele

goederen worden geplaatst, de culturele goederen te verwijderen uit de buurt van militaire doelwitten en ze de nodige bescherming te verlenen.

- de nodige maatregelen nemen teneinde diefstal, plundering, ontvreemding en vandalisme te verbieden, te voorkomen en er een eind aan te maken, en de vordering van roerende culturele goederen verbieden;
- zich onthouden van represailles tegen deze goederen.

- ◆ Artikel 5 gaat dieper in op de verplichtingen die een Bezettende Mogendheid moet nakomen met het oog op de beveiliging en het behoud van de culturele goederen op het bezette grondgebied.

Maatregelen: gedragsregels uitwerken voor militaire operaties met het oog op de beveiliging en eerbiediging van de culturele goederen door de strijdkrachten op het bezette grondgebied. Bovendien moeten voorschriften worden vastgelegd die specifiek betrekking hebben op vredesondersteunende operaties.

- ◆ Artikel 6 behandelt de aanduiding van de culturele goederen met behulp van een kenteken teneinde de identificatie ervan te vereenvoudigen. Dit onderwerp komt uitvoerig aan bod in de artikelen 16 en 17.

- ◆ Artikel 7 vermeldt de te nemen militaire maatregelen:

- Maatregel: reeds in vredestijd in de militaire reglementen en onderrichtingen de bepalingen opnemen met het oog op de eerbiediging van de culturele goederen (cf. fiche nr. 40).
- Maatregel: reeds in vredestijd bij de strijdkrachten diensten oprichten of deskundig personeel aanstellen die moeten toezien op de eerbiediging van de culturele goederen en samenwerken met de burgerlijke overheden belast met de beveiliging van deze goederen.

- ◆ Artikel 8 betreft de bijzondere bescherming die kan worden verleend aan sommige schuilplaatsen voor roerende culturele goederen, aan sommige monumentencentra en aan andere onroerende culturele goederen die moeten worden ingeschreven in een "Internationaal Register van cultureel goederen onder bijzondere bescherming". Deze goederen onder bijzondere bescherming mogen niet worden verward met de goederen vermeld in « lijst van het Werelderfgoed » als bedoeld in het Verdrag van Parijs van 16 november 1972 inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld.

Maatregelen: Een inventaris opstellen van de schuilplaatsen en goederen die bijzondere bescherming genieten in geval van een gewapend conflict. De inschrijvingsaanvragen betreffende de goederen onder bijzondere bescherming indienen bij de UNESCO overeenkomstig dit Verdrag en onder de voorwaarden bedoeld in het Uitvoeringsreglement - § 5 (H.CP.R-5).

- ◆ Artikel 10 behandelt de specifieke aanduiding in verband met deze bijzondere bescherming en verwijst daartoe naar artikel 16.
- ◆ Artikel 15 heeft betrekking op de bescherming en de waarborgen die het personeel geniet dat belast is met de bescherming van culturele goederen (zie ook artikel 21 van het Uitvoeringsreglement).

Maatregel: de nodige maatregelen nemen met het oog op de identificatie van het personeel dat belast is met de bescherming van culturele goederen overeenkomstig artikel 21 van het Uitvoeringsreglement (H.CP.R).

- ◆ De artikelen 16 et 17 gaan dieper in op het reeds in de artikelen 6 en 10 vermelde kenteken en op het gebruik ervan voor de goederen (in enkelvoud of driemaal herhaald in driehoekige vorm) en voor de personen. Artikel 17 betreft eveneens het identiteitsbewijs van de personen belast met het toezicht op culturele goederen.

In het bijzonder dient te worden opgemerkt dat artikel 17 verbiedt, in geval van een gewapend conflict, het kenteken te gebruiken in andere gevallen dan die waarin het Verdrag voorziet.

Hetzelfde artikel bepaalt bovendien dat het kenteken niet op een onroerend cultureel goed mag worden geplaatst, tenzij tegelijk een machtiging wordt aangebracht die door de bevoegde overheid werd verleend.

Maatregelen: Een inventaris opstellen van de te beschermen goederen in geval van een gewapend conflict. De nodige machtigingen verlenen voor de goederen die geen bijzondere bescherming genieten en ze tegelijk met het kenteken op de beschermde goederen aanbrengen overeenkomstig artikel 20 van het H.CP.R.

- ◆ Artikel 25 betreft de verspreiding van het Verdrag en van het Uitvoeringsreglement ervan. De Partijen hebben zich ertoe verbonden deze teksten zowel in vreedstijd als in geval van een gewapend conflict te verspreiden en, in het bijzonder, de studie ervan op te nemen in hun militaire en, indien mogelijk, burgerlijke opleidingsprogramma's.

Maatregel: De teksten op zo ruim mogelijke schaal verspreiden. In het bijzonder moeten de volgende doelgroepen worden bereikt: de strijdkrachten, de bevoegde burgerlijke overheden, het personeel belast met de bescherming van culturele goederen en het personeel van de Civiele Bescherming (cf. hieromtrent fiche nr. 04).

- ◆ Artikel 26 verplicht de Verdragsluitende Partijen de officiële vertalingen van het Verdrag en het Uitvoeringsreglement ervan uit te wisselen.

Maatregel: De officiële vertaling van de teksten verzorgen en die overmaken via de Directeur-generaal van de UNESCO.

Dit artikel bepaalt ook dat de Partijen ten minste om de vier jaar aan de Directeur-generaal van de UNESCO een verslag moeten overmaken betreffende de uitvoeringsmaatregelen die zij hebben genomen, voorbereid of overwogen.

Maatregel: Dit verslag om de vier jaar opstellen en overmaken aan de Directeur-generaal van de UNESCO.

- ◆ Artikel 28 behandelt de sancties.
De Verdragsluitende Partijen verbinden zich ertoe alle interne maatregelen te nemen met het oog op de vervolging en strafrechtelijke of disciplinaire bestraffing van de personen die het Verdrag hebben geschonden of opdracht hebben gegeven het te schenden.

Maatregel: De bestraffing van de schendingen van dit Verdrag en van de Protocollen regelen.

c) Uitvoeringsreglement (beknopte analyse)

Artikel 20 van het Verdrag bepaalt dat de toepassingsregels ervan vastgelegd zijn in het Uitvoeringsreglement.

Hoofdstuk I met als titel "Controle" en de artikelen 1 tot 7 gaan dieper in op de aanwijzing en de functie van de commissarissen-generaal voor de culturele goederen, de nationale vertegenwoordigers voor de culturele goederen in geval van conflict, de afgevaardigden van de Beschermende Mogendheden, de inspecteurs en de deskundigen.

Artikel 12 heeft betrekking op het "Internationaal Register van culturele goederen onder bijzondere bescherming". Dat Register wordt bijgehouden door de Directeur-generaal van de UNESCO. De Verdragsluitende Partijen ontvangen een afschrift ervan. De artikelen 13, 14 en 15 behandelen de inschrijving van de culturele goederen in dat Register.

De artikelen 20 en 21 bevatten de voorschriften inzake de aanduiding van de goederen met behulp van een kenteken en het gebruik van dat kenteken door het personeel belast met de bescherming van culturele goederen (vlaggen, armbanden, identiteitsbewijzen). De vermeldingen die op deze identiteitsbewijzen moeten staan, worden opgesomd en een model van dergelijke identiteitsbewijzen is opgenomen in de bijlage van het Uitvoeringsreglement (H.CP.R-20, 21).

3. Resoluties

Resolutie II bepaalt: *"De Conferentie drukt de wens uit dat, vanaf haar toetreding tot het Verdrag, ieder van de Hoge Verdragsluitende Partijen, in het kader van haar grondwettelijk en bestuurlijk stelsel, een comité zou oprichten, samengesteld uit een beperkt aantal personen, zoals hoge ambtenaren van de archeologische diensten, musea, enz., een vertegenwoordiger van de Generale Staf, een vertegenwoordiger van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een specialist in Internationaal Recht, en twee of drie andere leden welke een ambt uitoefenen op of bevoegd zijn in de door het Verdrag gedekte gebieden.[...]."*

Deze Resolutie beschrijft de opdrachten en werking van dat comité.

Maatregel: een federaal Adviescomité oprichten

4. Protocol I betreffende het Verdrag van 's Gravenhage van 14 mei 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict (H.CP.P.I).

- a) Inhoud

Deel I van dit Protocol heeft tot doel een stelsel uit te werken voor de bescherming van culturele goederen in geval van bezetting van het grondgebied door een Verdragsluitende Partij ongeacht of de rechtspraak van een Verdragsluitende Partij van toepassing is op de bezette Staat.

- b) Verplichtingen inzake aanpassing

Paragraaf 11 a) van deel III van het Protocol bepaalt:

« De Staten die bij de inwerkingtreding van het Protocol Partij waren, zullen, ieder wat hem betreft, binnen een termijn van zes maanden de maatregelen nemen die nodig zijn voor de daadwerkelijke toepassing ervan. »

5. Protocol II betreffende het Verdrag van 's Gravenhage inzake de bescherming van culturele goederen, van 26 maart 1999 (H.CP. P.II)

De Preambule van Protocol II herinnert aan het belang van de bepalingen van het Verdrag van 1954, maar benadrukt ook de noodzaak die bepalingen aan te vullen met maatregelen die de toepassing ervan versterken.

- a) Beveiliging van de culturele goederen

- (1) Artikel 5 bevat een voorbeeldlijst van voorbereidende maatregelen die in vredetijd moeten worden genomen voor de beveiliging van de culturele goederen.

Maatregelen:

- inventarissen opstellen;
- de te nemen urgentiemaatregelen plannen met het oog op de bescherming van de goederen tegen brandrisico of instorting van de gebouwen;
- de overbrenging van de roerende culturele goederen naar schuilkelders voorbereiden of ter plaatse zorgen voor een gepaste bescherming van de goederen;
- de bevoegde overheden aanwijzen die verantwoordelijk zijn voor de beveiliging van de culturele goederen.

- (2) Artikel 29 voorziet in de oprichting van een Fonds voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, met een dubbele doelstelling: financiële bijstand verlenen ter ondersteuning van de voorbereidende maatregelen die in vredetijd moeten worden genomen en van de urgentiemaatregelen met het oog op de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict.

Maatregel: een Fonds voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict oprichten.

(b) Eerbiediging van de culturele goederen

- (1) De artikelen 6 (eerbiediging van de culturele goederen), 7 (voorzorgsmaatregelen bij de aanval) en 9 (bescherming van de culturele goederen in bezet gebied) hebben betrekking op de leiding van de operaties. De inhoud van deze artikelen moet aanleiding geven tot een adequate verspreiding onder de strijdkrachten.

Maatregel: De inhoud van deze artikelen opnemen in de opleidingsprogramma's: cf. par. 2,b), (2), 4de lid

(2) Artikel 8 (Voorzorgsmaatregelen tegen de gevolgen van aanvallen)

Artikel 8 voert, ten aanzien van de culturele goederen, het voorzorgsprincipe in wat de gevolgen van aanvallen betreft. Hierbij wordt de formulering gebruikt van artikel 58 van het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 1977.

Het betreft hier maatregelen die tot doel hebben de culturele goederen te verwijderen uit de buurt van militaire doelwitten en reeds in vreedstijd te vermijden dat militaire doelwitten in de nabijheid van culturele goederen worden geplaatst (en omgekeerd).

Maatregelen:

- deze verplichtingen moeten aanleiding geven tot een adequate verspreiding, waarbij in het bijzonder de volgende doelgroepen worden bereikt: de bevoegde burgerlijke en militaire overheden (cf. par.2,b), (2) 9de lid), de personen belast met de bescherming van culturele goederen en het personeel van de Civiele Bescherming.
- een bijzondere doelgroep vormen de burgerlijke en militaire overheden die moeten vermijden dat militaire doelwitten in de nabijheid van culturele goederen worden geplaatst en kunnen overwegen om de culturele goederen te verwijderen uit de buurt van militaire doelwitten als bedoeld in artikel 52 van het G.P.I.

c) Verhoogde bescherming

- (1) In het Verdrag van 1954 werd het begrip bijzondere bescherming van culturele goederen ingevoerd. Voortaan wordt in Protocol II melding gemaakt van een verhoogde bescherming die niet overeenstemt met de bijzondere bescherming bedoeld in het Verdrag de 1954. Artikel 10 van Protocol II omschrijft de drie voorwaarden die nodig zijn om een cultureel goed verhoogde bescherming te kunnen verlenen.

Er moet benadrukt worden dat de verhoogde bescherming geen bijkomende bescherming impliceert ten aanzien van de algemene bescherming van de culturele goederen. Het verschil heeft in feite betrekking op de verplichtingen waaraan de eigenaar van het cultureel goed moet voldoen. De Staat die eigenaar is van dat goed mag het in geen geval omvormen tot militair doelwit. De registratie van de culturele goederen onder verhoogde bescherming bij het Comité voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, opgericht bij artikel 24, verplicht de

Staten dus grondig te bestuderen of ze deze goederen voor militaire doeleinden kunnen gebruiken.

- (2) Artikel 11 van Protocol II (H.CP.P.II-11) vermeldt: « *Elke partij zou aan het Comité een lijst moeten voorleggen van de culturele goederen voor dewelke zij de bedoeling heeft verhoogde bescherming aan te vragen.* ».

Maatregelen: een inventaris opstellen van de goederen die verhoogde bescherming genieten en deze verhoogde bescherming aanvragen bij het Comité.

d) Strafrechtelijke verantwoordelijkheid

- (1) Paragraaf 2 van Artikel 15 bepaalt: « *Elke Partij treft de maatregelen die nodig zouden blijken te zijn om in het interne recht de in dit artikel bedoelde overtredingen aan te klagen en dergelijke overtredingen te bestraffen met de gepaste boete. Op die wijze houden de partijen zich aan de algemene rechtsbeginselen en aan het internationale recht, met name aan de voorschriften die de individuele strafrechtelijke verantwoordelijkheid uitbreiden tot personen die niet de rechtstreekse daders zijn.* ».

- (2) Krachtens artikel 16, moeten de Partijen bovendien de nodige wettelijke maatregelen nemen teneinde hun bevoegdheden ten aanzien van de in artikel 15 bedoelde overtredingen vast te leggen.

- (3) Artikel 18 gaat dieper in op de kwestie van de uitlevering.

- (4) Artikel 19 verduidelijkt dat de Partijen elkaar alle mogelijke rechtshulp moeten verlenen voor de strafprocedures met betrekking tot de schendingen van het Protocol.

- (5) Artikel 21 bepaalt dat de Partijen de nodige wettelijke, administratieve en disciplinaire maatregelen moeten nemen met het oog op de stopzetting van de volgende daden: het gebruik van culturele goederen waarbij het Verdrag of het Protocol wordt geschonden, de illegale uitvoer, verplaatsing of eigendomsoverdracht van culturele goederen vanuit bezet gebied.

Maatregelen: de nodige wettelijke, administratieve en disciplinaire maatregelen nemen met het oog op de stopzetting van daden die strijdig zijn met het protocol.

e) Verspreiding

- (1) Het eerste en tweede lid van artikel 30 wijzen erop dat de inhoud van Protocol II zowel via burgerlijke als militaire opvoedings-, voorlichtings- en opleidingsprogramma's moet worden verspreid.

- (2) Het derde lid van artikel 30 luidt: « *De militaire of burgerlijke overheden die in tijden van gewapend conflict verantwoordelijkheden opnemen die betrekking hebben op de toepassing van dit Protocol, moeten de tekst ervan perfect kennen* ». (Cf. artikel 53 en 83/2 van het G.P.I)

Maatregelen:

Daartoe nemen de Partijen de volgende maatregelen, naar gelang van het geval:

- Zij nemen in hun militaire reglementen richtlijnen en aanwijzingen op over de bescherming van de culturele goederen (cf. par. 2, b) (2) 4de lid).
- In samenwerking met de UNESCO en de bevoegde gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties, werken zij in vreedstijd onderrichtings- en opvoedingsprogramma's uit en voeren ze uit (Cf. hieromtrent par. 2, b), (2), 9de lid en fiche nr. 04).
- Via de Directeur-generaal brengen zij elkaar op de hoogte van de administratieve bepalingen en de maatregelen die werden genomen om uitwerking te geven aan de twee vorige leden.
- Via de Directeur-generaal brengen zij elkaar zo vlug mogelijk op de hoogte van de wetten en de administratieve bepalingen die zij pas hebben genomen om de toepassing van dit Protocol te waarborgen.

6. Het Verdrag van 1972 inzake het Werelderfgoed.

a) De lijst van het Werelderfgoed

Het Verdrag van 1972 inzake het Werelderfgoed is ongetwijfeld het meest bekende Verdrag dat de UNESCO heeft aangenomen. Dit Verdrag dat in juni 2002 bindend was voor 172 Verdragsluitende Partijen, maakte het mogelijk de *Lijst van het Werelderfgoed* op te stellen die tot op heden 730 goederen bevat (waaronder 563 culturele goederen, 144 natuurlijke goederen en 23 gemengde goederen in de 172 landen die toegetreden zijn tot deze Akte).

Bovengenoemde lijst werd ingevoerd krachtens het Verdrag van 1972 naar aanleiding van de XVIIde zitting van de UNESCO. Het Verdrag bepaalt dat het Comité voor het Werelderfgoed een lijst van culturele en natuurlijke goederen (als bedoeld in de artikelen 1 en 2 van dit Verdrag) opstelt, bijwerkt en verspreidt. Deze lijst wordt voorgelegd door de Verslagsluitende Partijen en bevat de goederen die geacht worden een universele en uitzonderlijke waarde te hebben (art. 11, § 2).

Wat België betreft, werden 8 goederen opgenomen in deze lijst: de Vlaamse Begijnhoven (1998), de vier scheepsliften van het Canal du Centre en hun landschap in La Louvière en Roeulx (1998), de Grote Markt van Brussel (1998), de Vlaamse en Waalse Belforten (1999), het historische centrum van Brugge (2000), de belangrijkste woningen van de architect Victor Horta in Brussel (2000), de neolithische silexmijnen van Spiennes nabij Bergen (2000) en tenslotte de Onze-Lieve-Vrouwkathedraal van Doornik (2000).

Deze cultureel en natuurlijke goederen werden opgenomen in de lijst van het Werelderfgoed van de UNESCO omdat ze beantwoordden aan de inschrijvingscriteria. Het moet immers gaan om meesterwerken die getuigen van menselijke creativiteit of van een aanzienlijke uitwisseling van invloeden tijdens een bepaalde periode, een uniek getuigenis vormen van een culturele traditie of een bestaande of verdwenen beschaving, of buitengewoon representatieve voorbeelden zijn van de vestiging van een volk of van de bezetting van het grondgebied.

b) Verplichtingen inzake aanpassing

Afdeling II van het Verdrag van 1972 bepaalt de nationale en internationale beschermingsmiddelen voor het cultureel en natuurlijk erfgoed, door elk land te vragen « *een algemeen beleid vast te stellen gericht op het aan het cultureel en natuurlijk erfgoed geven van een functie in het leven van de gemeenschap, en op de integratie van de bescherming van dat erfgoed in de programma's voor algemene planning* » (art. 5, a) en “*ter zake dienende wettelijke, wetenschappelijke, technische, bestuurlijke en financiële maatregelen te nemen die nodig zijn voor de identificatie, de bescherming, het behoud, het toegankelijk maken van en het geven van een nieuwe bestemming aan dit erfgoed*” (art. 5, d).

Deze verplichtingen mogen niet worden verward met die welke voortvloeien uit de toepassing van de Aanvullende Protocollen I en II bij de Verdragen van Genève alsook uit het Verdrag de 1954 en van de Protocollen bij dit Verdrag die tot doel hebben bijzondere bescherming te verlenen aan culturele goederen in geval van een gewapend conflict.

II. BETROKKEN DEPARTEMENTEN

- A. Kanselarij van de Eerste Minister.
- B. Rekening houdend met de communautarisering en regionalisering van de cultureel goederen:
- Vlaamse Gemeenschap
  - Franse Gemeenschap
  - Duitstalige Gemeenschap
  - Vlaams Gewest (bevoegdheden uitgeoefend door de Vlaamse Gemeenschap)
  - Waals Gewest
  - Brussels Hoofdstedelijk Gewest
  - Minister bevoegd voor de niet-gecommunautariseerde en niet-geregionaliseerde goederen (momenteel de Minister bevoegd voor de federale wetenschappelijke en culturele instellingen).
- C. En bovendien:
- Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken (Civiele Bescherming)
  - Ministerie van Landsverdediging
  - Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken – Belgische Nationale Commissie voor de UNESCO
  - Federale Overheidsdienst Justitie
  - Federale Overheidsdienst Financiën (Begroting).

III. BUDGETTAIRE WEERSLAG

Bovengenoemde uitvoeringsmaatregelen van deze bepalingen blijken geen andere gevolgen voor de begroting te hebben dan die welke betrekking hebben op de normale werking van de betrokken overheden (bv. reglementering, verspreiding en onderwijs, aanduiding van de beschermde goederen, ...).

Uit een uitvoerige studie van de uitvoeringsmaatregelen van het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 en van de bijgevoegde Akten bij dat Verdrag en in het bijzonder van Protocol II betreffende het Verdrag van 's Gravenhage inzake de bescherming van culturele goederen

in geval van een gewapend conflict, van 26 maart 1999, zou daarentegen kunnen blijken dat de uitvoering van deze internationale Akten nieuwe gevolgen voor de begroting kan hebben.

IV. STAND VAN ZAKEN

Deel IV bevat een overzicht van de te nemen maatregelen die voortvloeien uit de in Deel I verrichte analyse.

A. Voorafgaande opmerking

1. De eerste versie van het werkdokument, goedgekeurd in 1988, wees erop dat in het begin van de jaren vijftig maatregelen werden genomen met het oog op de bescherming van de culturele goederen. Na het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 werden evenwel geen bijzondere uitvoeringsmaatregelen getroffen.

De wet van 10 augustus 1960 houdende aanneming van dit Verdrag gaf geen aanleiding tot koninklijke uitvoeringsbesluiten niettegenstaande het bepaalde in artikel 2 van deze wet.

Hieraan kan worden toegevoegd dat de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming (*Belgisch Staatsblad* van 16 januari 1964) evenmin aanleiding gaf tot uitvoeringsmaatregelen met betrekking tot gewapende conflicten, alhoewel ze werd aangevuld met een uitvoeringsbesluit betreffende de opdrachten bij rampspoedige gebeurtenissen, catastrofes en schadegevallen (koninklijk besluit van 23 juni 1971 houdende organisatie van de opdrachten van de civiele bescherming en coördinatie van de operaties bij rampspoedige gebeurtenissen, catastrofes en schadegevallen; *Belgisch Staatsblad* van 24 juli 1971). Volgens de bewoordingen van de wet (artikel 1), omvat de Civiele Bescherming evenwel alle civiele maatregelen en middelen die tot doel hebben de bescherming en het voortbestaan van de bevolking te waarborgen en het rijkspatrimonium te vrijwaren in geval van een gewapend conflict. Zij heeft ook als opdracht te allen tijde personen bij te staan en goederen te beschermen bij rampspoedige gebeurtenissen, catastrofes en schadegevallen. Artikel 1 van het koninklijk besluit van 11 maart 1954 houdende statuut van het korps burgerlijke bescherming (*Belgisch Staatsblad* van 18 maart 1954) bepaalt dat dit korps eveneens als opdracht heeft de bevolking en het rijkspatrimonium te beschermen tegen de onmiddellijke gevolgen van het oorlogsgeweld of van andere rampen.

Alhoewel het Verdrag van 1954 geen aanleiding gaf tot bijzondere uitvoeringsmaatregelen, mag evenwel niet worden beweerd dat de Wetgever zich niet bekommerd heeft om de bescherming van de culturele goederen (eerst uitsluitend op nationaal-federaal vlak en nadien op communautair en regionaal vlak). In dit verband kan onder meer worden verwezen naar de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen (*Belgisch Staatsblad* van 5 september 1931) en naar de wet van 16 mei 1960 betreffende 's Lands cultureel patrimonium (*Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 1960). Deze wetten, die inderdaad te allen tijde van toepassing zijn, bevatten echter geen bijzondere bepalingen met betrekking tot de bescherming van de culturele goederen in geval van een gewapend conflict of in oorlogstijd.

2. De eerste versie van het werkdokument, goedgekeurd in 1988, merkte ook op dat de communautarisering en regionalisering van de culturele goederen het probleem niet hebben opgelost, temeer daar de wetten die de bevoegdheden van de

Gemeenschappen en Gewesten vastleggen, deze niet uitdrukkelijk verantwoordelijk stellen voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict.

In dit verband kan worden verwezen naar de voornaamste normatieve bepalingen die de Gemeenschappen en Gewesten hebben genomen op het gebied van de bescherming van het cultureel erfgoed, de monumenten en de landschappen (Cf. bijlage A).

B. Uitvoeringsmaatregelen

1. Verspreiding - onderwijs (H.C.P - 25, H.CP. P.II-30, en G.P.I - 53 en G. P.II-16)

a) Bij de Krijgsmacht:

(1) Onderwijs: De bescherming van de culturele goederen en van de plaatsen van eredienst maakt deel uit van de cursus recht van de gewapende conflicten. Deze cursus wordt georganiseerd op alle niveaus en voor alle rangen van de militaire hiërarchie in het kader van de basisopleiding en als permanente vorming zowel van het actief kader als van het reservekader. Het onderwijs is aangepast aan het verantwoordelijkheidsniveau en aan de kennis die noodzakelijk is voor de uitoefening van de functie. De nadruk ligt meer bepaald op de houding die men dient aan te nemen ten aanzien van de goederen die voorzien zijn van het kenteken dat bescherming verleent. Voor alle soorten opleidingen bestaan specifieke onderrichtingen (Cf. fiche 04 - Verspreiding).

(2) Training: De basiskennis wordt aangevuld met oefeningen en manœuvres die het mogelijk maken de verworven kennis te onderhouden.

b) Ten behoeve van de bevoegde overheid, het personeel belast met de bescherming van culturele goederen en het personeel van de Civiele Bescherming.

Voorzover wij weten, wordt hieromtrent nog geen informatie verstrekt aan deze categorieën van deskundige personen (cf. fiche 04 - Verspreiding).

c) Naar het grote publiek

Voorzover wij weten, wordt hieromtrent nog geen informatie verstrekt naar het grote publiek toe (cf. fiche 04 - Verspreiding)

2. Reglementering:

a) Bij de Krijgsmacht:

(1) Een samenvatting van de bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 werd op grote schaal verspreid via de Algemene Order J/730 van 30 november 1977.

De volledige tekst van het Verdrag is verschenen in het Militair Reglement A 14 dat de teksten betreffende het recht van de gewapende conflicten bevat.

- (2) Het beschermingssteken van de culturele goederen is vermeld op de kaart die als geheugensteuntje dient met als titel « De humanitaire regels voor de strijder » die elk lid van de Krijgsmacht in zijn bezit moet hebben.
- (3) De reglementering, in verband met de te nemen voorzorgsmaatregelen ten aanzien van culturele goederen bij de aanval, tegen de gevolgen van aanvallen en in geval van bezetting, zal behandeld worden in een algemeen reglement over het Recht van de gewapende conflicten. Dit reglement werd nog niet uitgewerkt maar de maatregelen ad hoc worden evenwel onderwezen en zijn opgenomen in specifieke opleidingsprogramma's.
- (4) De Krijgsmacht hecht bovendien veel belang aan de bescherming van de monumenten en historische en archeologische plaatsen van militaire aard (forten, kazernes, citadellen, ...). Daartoe werden interne reglementen uitgevaardigd, met name via de Algemene Order J/775 van 9 april 1986 (werd nadien 775 A van 16 maart 2000) die voorzag in de oprichting van een "Commissie voor de bescherming van het natuurlijk milieu, de monumenten en de landschappen van het militair domein".
- (5) Deze Commissie heeft als opdracht maatregelen uit te werken met het oog op de bescherming van de natuurlijke landschappen en archeologische plaatsen, alsook van de karakteristieke gebouwen van militaire aard en de toepassing van deze maatregelen te waarborgen.
De werkzaamheden van deze commissie moeten opnieuw worden opgestart ten gevolge van de herstructurering van de Krijgsmacht.

- b) Ten behoeve van de bevoegde overheid, het personeel belast met de bescherming van culturele goederen en het personeel van de Civiele Bescherming.

Voorzover wij weten, werd nog geen reglementering uitgewerkt voor deze categorieën van deskundige personen.

- c) Ten behoeve van de overige doelgroepen

Voorzover wij weten, werd nog geen reglementering uitgewerkt naar het grote publiek toe.

3. Maatregelen met het oog op de beveiliging en eerbiediging van de culturele goederen (H.C.P - 2, 3, 4 ; H.CP.P.II - 5)

- a) Tijdens de werkzaamheden van de ICHR werd vastgesteld dat geen beveiligingsmaatregelen in geval van een gewapend conflict werden genomen.
- b) Inventaris van de culturele goederen

De ICHR heeft tot op heden geen enkele inventaris ontvangen.

- c) Maatregelen betreffende de identificatie (H.CP - 6, 16, 17)

Er heerst blijkbaar onduidelijkheid in verband met de identificatie. Het kenteken van de culturele goederen als bedoeld in het Verdrag van 1954 werd gekozen of wordt gebruikt voor de identificatie van de geklasseerde goederen

opgenomen in de lijst van het rijkspatrimonium¹ en niet uitsluitend voor de identificatie van de goederen die bescherming genieten in geval van een gewapend conflict.

- d) Kaarten opstellen om de culturele goederen te kunnen situeren (dergelijke kaarten bestaan bijvoorbeeld in Zwitserland), ...
Tot op heden werd geen enkele beslissing betreffende dergelijke kaarten medegedeeld aan de ICHR.
- e) Schuilkelders bouwen met het oog op de bescherming van roerende culturele goederen, ervoor zorgen dat er schuilplaatsen zijn voor culturele goederen, ...

Uit een studie die in de jaren tachtig door de Commissie voor de Nationale Vraagstukken inzake Verdediging (CNVV) werd uitgevoerd, blijkt dat hieromtrent noch op nationaal (federaal) niveau, noch op communautair of regionaal niveau enig urgentieprogramma werd uitgewerkt. Ons land beschikt evenwel over een bepaald aantal schuilkelders die kunnen dienen om kunstwerken te beschermen (Eigenbrakel, Brusselse Musea voor Schone Kunsten en voor Kunst en Geschiedenis, Museum van Mariemont, ...).

- f) De bescherming van de onroerende culturele goederen plannen, met name de nodige maatregelen treffen tegen instorting, tegen brand,...
(cf. Deel IV A 1 – rol van de Civiele Bescherming).

4. Deskundige diensten en personeel bij de Krijgsmacht (H.CP - 7)

De maatregelen waarin lid 2 van Art 7 voorziet worden uitgevoerd:

- enerzijds door de officieren Raadgevers in het Recht van de gewapende conflicten van de eenheden die tot taak hebben de commandant te adviseren, onder meer, inzake de eerbied voor de cultureel goederen;
- anderzijds door de officieren CIMIC (Civil-Military Co-operation) van de eenheden die tot taak hebben in het algemeen te zorgen voor de samenwerking met de burgerautoriteiten.

5. Verlenen van bijzondere bescherming (H.CP - 8)

- a) Inventaris van de goederen die bijzondere bescherming genieten in geval van een gewapend conflict

De ICHR heeft tot op heden geen enkele inventaris ontvangen.

- b) Indiening van de inschrijvingsaanvragen bij de UNESCO

Het staat niet vast of bijzondere bescherming werd aangevraagd voor sommige schuilplaatsen voor roerende culturele goederen, bepaalde monumentencentra of andere onroerende culturele goederen die zich op ons grondgebied bevinden. We herinneren eraan dat deze bijzondere bescherming wordt verleend door de inschrijving van de goederen in het "Internationaal Register van culturele goederen onder bijzondere bescherming". Dit is de inventaris van de goederen die bijzondere bescherming genieten in geval van een gewapend conflict

---

¹ Cf. bijlage B

Het Uitvoeringsreglement (artikel 12) bepaalt dat elke Partij een afschrift van dat Register moet ontvangen. Het staat niet vast of dit gebeurd is en evenmin is geweten wie het register in België in zijn bezit heeft. Volgens de voorbereidende werkzaamheden van de goedkeuringswet van 10 augustus 1960 bevond het afschrift zich op dat ogenblik bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

6. Verlenen van verhoogde bescherming (H.CP. P.II- 10 en volgende)

a) Inventaris van de goederen die verhoogde bescherming genieten

In afwachting van de ratificatie van Protocol II, heeft de ICHR tot op heden geen enkele inventaris ontvangen.

b) Voorlegging aan het Comité voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict van de lijst van de culturele goederen waarvoor de Partijen verhoogde bescherming wensen aan te vragen (H.CP.P.II-11).

In afwachting van de ratificatie van Protocol II, werd tot op heden geen enkele inventaris overgemaakt aan de ICHR.

7. Statuut van het personeel (H.CP- 15 en H.CP.R - 21)

Het staat niet vast of het personeel belast met de bescherming van culturele goederen, volledig op de hoogte is van de bescherming en de waarborgen die het krachtens het Verdrag geniet.

Evenmin staat vast of de maatregelen betreffende de identificatie van de personen (Uitvoeringsreglement, artikel 21 en bijlage) werden genomen: maken en uitreiken van identiteitsbewijzen en armbanden, uitwisseling van het model van identiteitsbewijs, ...

8. Verspreiding van het Verdrag (H.CP - 25)

Zoals hierboven verduidelijkt in punt B, 1, a), vindt deze verspreiding plaats bij de Krijgsmacht.

Het staat niet vast of dit Verdrag werd verspreid onder de bevoegde burgerlijke overheden, het personeel belast met de bescherming van culturele goederen en het personeel van de Civiele Bescherming (cf. fiche 04).

Het staat niet vast of dit Verdrag werd verspreid onder de burgerbevolking, met name via onderwijsprogramma's. (cf. fiche 04)

9. Uitwisseling van de officiële vertalingen (H.CP - 26)

Het staat niet vast of de Nederlandse tekst van het Verdrag en van de bijgevoegde Akten bij dat Verdrag werd uitgewisseld.

10. Verslag gericht aan de UNESCO (H.CP - 26)

De eerste versie van het in 1988 goedgekeurde werkdocument vermeldde: "Bij ons weten is dit niet gebeurd en meer bepaald niet in 1984".

Opgemerkt moet worden dat de Secretaris-generaal van de Belgische Nationale Commissie van de UNESCO, de heer G.-H. Dumont, op 15 februari 1994 een brief heeft gericht aan de ICHR. Hij wenste meer inlichtingen te bekomen teneinde het Belgisch verslag voor de periode 1989-1993 te kunnen opstellen. Deze inlichtingen werden hem verstrekt per brief van 26 april 1994.

Het verslag betreffende de periode 1995-1999 werd overgemaakt aan de UNESCO in december 2000.

De ICHR heeft tot op heden geen informatie ontvangen in verband met het verslag 2000-2004

11. Strafmaatregelen – Strafrechtelijke en disciplinaire sancties (H.CP - 28 ; G.P.I - 53)

- a) Artikel 28 van het Verdrag van 's Gravenhage van 1954 (H.CP) voorziet in de strafrechtelijke en disciplinaire bestraffing van schendingen van het Verdrag. Het Verdrag bepaalt dat de Partijen sancties mogen vastleggen overeenkomstig hun nationale wetgeving.

De goedkeuringswet van 10 augustus 1960 bevat geen bijzondere bepalingen hieromtrent en na de goedkeuring van dit Verdrag is geen specifieke wetgeving uitgevaardigd in dit verband.

De FOD Justitie meent dat de strafrechtelijke bepalingen, vervat in het Verdrag van 1954 en zijn eerste protocol, gedekt zijn door het gemeen strafrecht

- b) Wat Protocol I (H.CP.P I) betreft, bestaan geen specifieke aanpassingsmaatregelen in het Belgisch strafrecht.
De FOD Justitie meent dat de strafrechtelijke bepalingen, vervat in Protocol I, gedekt zijn door het gemeen strafrecht.

Er dient evenwel te worden opgemerkt dat artikel 85 van het Aanvullend Protocol I, bij de ernstige inbreuken die het opsomt, de aanvallen vermeldt tegen duidelijk als zodanig herkenbare historische monumenten, kunstwerken of plaatsen van erediens die het cultureel of geestelijke erfgoed van de volkeren vormen en bijzondere bescherming genieten krachtens een speciale regeling, wanneer verwoesting op grote schaal daarvan het gevolg is, er geen bewijs bestaat van overtreding van het verbod deze plaatsen te gebruiken ter ondersteuning van het militaire optreden door de tegenpartij en deze goederen niet in de onmiddellijke nabijheid van militaire doelwitten zijn gelegen (G.P. I - 85, § 4, d).

Deze ernstige inbreuk wordt strafbaar gesteld en gesanctioneerd bij de wet van 5 augustus 2003 betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht (artikel 1, 20°) (cf. werkdocument nr. 5, "Bestraffing van ernstige inbreuken").

- c) Strafrechtelijke verantwoordelijkheid (H.CP.P.II- 15 en volgende)

De wet van 5 augustus 2003 betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht incrimineert de feiten voorzien in Protocol II.

d) Twee soorten normen van Belgisch positief recht vormen een concrete toepassing van artikel 53 van Protocol I bij de Verdragen van Genève:

- enerzijds de wet van 5 augustus 2003 betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en de Aanvullende Protocollen I en II van 8 juni 1977 bij deze Verdragen (*Belgisch Staatsblad* van 7 augustus 2003)
- en anderzijds enkele bepalingen van het strafwetboek.

Via de wet van 5 augustus 2003 betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht² worden ernstige schendingen van de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen omgevormd tot schendingen van het Belgisch recht. Daartoe behoren de feiten bedoeld in artikel 85, § 4, punt d, van Protocol I dat zeer gedeeltelijk betrekking heeft op de bepalingen van artikel 53 van dat Protocol.

e) Het Strafwetboek

Hoofdstuk II van Titel IX van Boek II van het Strafwetboek behandelt de bestraffing van vernieling, beschadiging en schade aangebracht aan goederen. Het gaat om de artikelen 510 en volgende.

Het Strafwetboek bevat eveneens een bepaling (artikel 136^{quater}, § 3) die het gebruik verbiedt van een versterkt beschermd goed ter ondersteuning van een militaire handeling en dekt dus het voorgeschrevene van artikel 53 van Protocol I dat verbiedt de beschermde goederen te gebruiken ter ondersteuning van een militaire inspanning.

Artikel 16 van het Protocol dat de bevoegdheden van de Belgische rechtbanken omvat, is gedekt door de Voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering (artikel 12bis)

f) Het Militair Strafwetboek

In het kader van een toekomstige herziening van het Militair Strafwetboek, een bedenking zal moeten gevoerd worden wat de bestraffing van niet-ernstige inbreuken betreft (G.P.I-86).

g) Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof van 17 juli 1998

De bepalingen betreffende de bescherming van bepaalde goederen, met name de goederen van culturele aard, die vervat zijn in het Reglement van 's Gravenhage van 1907 en van toepassing zijn in geval van een internationaal gewapend conflict, werden omgevormd tot gewoonteregels van internationaal humanitair recht die ook van toepassing zijn in geval van een niet-internationaal gewapend conflict. Deze evolutie werd verankerd in het Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof (cf. werkdocument nr. 44).

---

² Vervangt de wet van 16 juni 1993 (*Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 1993) zoals gewijzigd bij de wet van 10 februari 1999 (*Belgisch Staatsblad* van 23 maart 1999) en bij de wet van 23 april 2003 (*Belgisch Staatsblad* van 15 maart 2003).

De artikelen 17 en 19 van het Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof bepalen dat het Hof een aanvullende bevoegdheid uitoefent naast die van de nationale rechtbanken. In het Statuut van het Hof worden de Verdragsluitende Partijen verzocht, zonder daartoe verplicht te zijn, de bestraffing van de in het Statuut bedoelde schendingen voor hun eigen nationale rechtbanken te regelen.

De bepalingen van het Statuut van Rome zijn opgenomen in de wet van 5 augustus 2003. Artikel 136^{quater}, § 3, preciseert dat het de handelingen vermeld in Protocol II incrimineert in geval van een internationaal en niet-internationaal gewapend conflict (cf. de verwijzing naar artikel 22 van Protocol II dat de niet-internationale conflicten betreft).

Ter herinnering, de werkgroep «Wetgeving» van de ICHR heeft een interpretatieve verklaring opgesteld die België zal uitbrengen bij de ratificatie van het protocol om het begrip niet-internationaal gewapend conflict beter af te bakenen.

12. Verbod op de uitvoer van culturele goederen vanuit bezet gebied (Protocol I betreffende het Verdrag van 's Gravenhage van 16 mei 1954).

Protocol I verplicht de staten niet om strafrechtelijke maatregelen te nemen om het uitvoerverbod te doen naleven. De wet van 5 augustus 2003 lijkt dus niet de ideale plek om deze verplichting in te voegen aangezien die verplichting geen ernstige schending is die is opgenomen in de Verdragen van Genève, hun aanvullende protocollen of artikel 15 van Protocol II van het Verdrag van 1954.

Op dit ogenblik bestaat er in het Belgisch recht geen specifieke aanpassingsmaatregel betreffende het verbod op de uitvoer van culturele goederen vanuit bezet gebied.

13. Werkgroep Culturele Goederen van de ICHR.

Deze werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de FOD's en de Gemeenschappen en Gewesten is ermee belast na te gaan of de maatregelen betreffende de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict worden uitgevoerd.

De werkgroep komt regelmatig samen en maakt rapport van zijn werkzaamheden gedurende de plenaire zittingen van de ICHR die de voorstellen van de werkgroep goedkeurt (Zie bijlage C).

14. De Vereniging « Het Blauwe Schild »

De statuten van de VZW « Het Blauwe Schild » werden gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 28 juni 2001. Deze VZW heeft tot doel de diverse kringen bewust te maken van de problematiek van de bescherming van culturele goederen.

V. VOORSTELLEN VAN BESLISSING

1. Op basis van het overzicht van de te nemen maatregelen met het oog op de uitvoering van de teksten betreffende de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict en van de stand van zaken (Deel IV), zal de ICHR de betrokken FOD's, via hun

vertegenwoordigers, verzoeken de nodige uitvoeringsmaatregelen te nemen waarvoor zij bevoegd zijn en de ICHR hierover in te lichten via de Werkgroep Culturele goederen.

2. De ICHR zal een informatief dossier publiceren betreffende de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict ter bestemming van de vertegenwoordigen van de betrokken entiteiten

VI. LAATSTE BIJWERKING

30 november 2004.

VII. DATUM VAN GOEDKEURING DOOR DE ICHR

30 november 2004

VIII : BIJLAGEN

- A. Voornaamste normatieve bepalingen die de Gemeenschappen en Gewesten hebben genomen op het gebied van de bescherming van het cultureel erfgoed, de monumenten en de landschappen (niet-limitatieve opsomming).
- B. Gebruik van het kenteken van de culturele goederen die bescherming genieten in geval van een gewapend conflict.
- C. Overzicht van de werkzaamheden van de Werkgroep « Culturele goederen ».

Bijlage A

Voornaamste normatieve bepalingen die de Gemeenschappen en Gewesten hebben genomen op het gebied van de bescherming van het cultureel erfgoed, de monumenten en de landschappen (niet-limitatieve opsomming)

1. Decreet (Nederlandse Cultuurgemeenschap; vandaag Vlaamse Gemeenschap) van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten (*Belgisch Staatsblad* van 22 april 1976), gewijzigd bij de Decreten van 18 december 1992, 8 december 1998, 18 mei 1999 en 28 september 1999.
2. Decreet van 11 juli 2002 betreffende de roerende culturele goederen en het immaterieel patrimonium van de Franse Gemeenschap (*Belgisch Staatsblad* van 24 september 2002)
3. Decreet (Waals Gewest) van 18 juli 1991 betreffende de monumenten, de landschappen en de opgravingen (*Belgisch Staatsblad* van 1 januari 1992), volledig of gedeeltelijk opgeheven bij het Decreet van het Waals Gewest van 1 april 1999. Deze Decreten wijzigen het “Waals Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium” en vullen het aan.
4. Ordonnantie (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed (*Belgisch Staatsblad* van 7 april 1993).
5. Decreet (Vlaamse Gemeenschap) van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium (*Belgisch Staatsblad* van 15 september 1993).

Bijlage B

GEBRUIK VAN HET KENTEKEN VAN DE CULTURELE GOEDEREN

De Gemeenschappen en Gewesten hebben de normatieve teksten hieromtrent aangenomen. In uitvoering van deze teksten, hebben zij regels uitgevaardigd in verband met het aanbrengen van een kenteken op de beschermde culturele goederen waarvoor zij bevoegd zijn.

De volgende teksten kunnen worden vermeld:

- Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 16 maart 1995 betreffende het aanbrengen van een kenteken op de beschermde monumenten en landschappen (*Belgisch Staatsblad* van 30 september 1995) (besluit genomen in uitvoering van artikel 30 van de ordonnantie van 4 maart 1993).
- Besluit van de Regering van de Duitstalige Gemeenschap van 13 maart 1995 betreffende het aanbrengen van een kenmerk op de beschermde monumenten en landschappen (*Belgisch Staatsblad* van 16 september 1995) (besluit genomen in uitvoering van artikel 365 van het Waals Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium en rekening houdend met de uitoefening door de Duitstalige Gemeenschap van de bevoegdheden van het Waalse Gewest inzake monumenten en landschappen: decreten van 23 december 1993 en 17 januari 1994).
- Besluit van de Waalse Gewestregering van 7 juni 1990 betreffende het aanbrengen van een kenmerk op de beschermde monumenten en landschappen (*Belgisch Staatsblad* van 18 september 1990) (besluit genomen in uitvoering van artikel 20 van het decreet van 17 juli 1987).
- Ministerieel Besluit (Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden) van 1 april 1977 tot bepaling van het model van het herkenningsteken dat kan aangebracht worden op de bij koninklijk besluit beschermde monumenten (*Belgisch Staatsblad* van 12 mei 1977) (besluit genomen in uitvoering van het Verdrag van 's Gravenhage, de wet houdende aanneming ervan en artikel 10 van het decreet van 3 maart 1976).

Bijlage C

OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE WERKGROEP « CULTURELE GOEDEREN »

1. De ICHR heeft nieuwe initiatieven genomen teneinde vertegenwoordigers van de Gemeenschappen en Gewesten, die belast zijn met de bescherming van de culturele goederen, bij haar werkzaamheden te betrekken.

Deze initiatieven blijken onder meer uit:

- De briefwisseling die de Voorzitter van de ICHR op 18 mei 1998 heeft gericht aan de Ministers-presidenten van de Gemeenschappen en Gewesten, met het oog op de aanwijzing van de vertegenwoordigers ervan binnen de Commissie.
- De informatie over de ICHR (mandaat, opdrachten, activiteiten, realisaties die in het bijzondere verband houden met de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict) die de Secretaris van de ICHR in januari en februari 1999 heeft overgemaakt aan de verantwoordelijken van de bevoegde diensten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap.
- De infovergadering die op 27 april 2000 werd georganiseerd en waar vertegenwoordigers van de Gemeenschappen en Gewesten hebben aan deelgenomen.

2. In verband met de werkzaamheden van de Werkgroep van de ICHR voor de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, verdienen diverse punten vermelding:

- Tijdens de vergadering van 3 december 2001 werd opgemerkt dat het wenselijk is om:
  - . enerzijds de Werkgroep die belast is met deze problematiek het statuut van subcommissie van de ICHR betreffende de culturele goederen toe te kennen;
  - . anderzijds de FOD Buitenlandse Zaken de coördinatie toe te vertrouwen van de werkzaamheden met het oog op de uitwerking van het aan de UNESCO over te maken verslag.
- Wat haar werkvergaderingen betreft, dienen de volgende punten te worden benadrukt:
  - . De « Fiche 27 », waarvan de laatste bijwerking dateert van juni 2000, werd geactualiseerd in dit werkdocument (november 2004). De commentaren die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Vlaamse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap geacht werden te formuleren (die gedeeltelijk bevoegd zijn voor culturele aangelegenheden, monumenten en landschappen) waren nog steeds niet overgemaakt naar aanleiding van deze bijwerking.
  - . De lijst van de grote Belgische musea waarvan de goederen bescherming moeten genieten, dient nog steeds te worden gevraagd aan de Minister van Wetenschapsbeleid (Charles Picqué) en aan de verantwoordelijke van de Regie der Gebouwen (Dhr. Evenepoel).

- Het bleek noodzakelijk een informatief dossier over de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict uit te werken teneinde de aandacht te vestigen op het onderscheid tussen deze goederen en de geklasseerde goederen die tot het rijkspatrimonium behoren.